

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

**МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНТРОЛЮ
ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ
з дисципліни
“МІКРОЕКОНОМІКА”
(для бакалаврів)**

МАУП

Київ 2007

Підготовлено доцентом кафедри теоретичної та прикладної економіки
Г. М. Филюк

Затверджено на засіданні кафедри економіки (протокол № 7 від 04.12.06)

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом

Филюк Г. М. Методичне забезпечення контролю знань студентів з дисципліни “Мікроекономіка” (для бакалаврів). – К.: МАУП, 2007. – 44 с.

Методичні рекомендації містять пояснювальну записку, завдання для контролю знань, питання для самоконтролю, а також список літератури.

© Міжрегіональна Академія
управління персоналом (МАУП),
2007

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Дисципліна “Мікроекономіка” є складовою сучасної економічної теорії і призначена для вивчення студентами, які навчаються за напрямками “Економіка і підприємництво” та “Менеджмент”. Мікроекономіка вивчає поведінку і механізм прийняття рішень окремими економічними мікросистемами, які прагнуть досягти поставлених цілей. До основних питань, які висвітлюються в курсі, належать механізм взаємодії окремих елементів ринкового механізму та встановлення рівноваги, характер економічних зв'язків між домогосподарствами, підприємствами (фірмами) та суспільством у ринкових умовах; основи теорії виробництва та витрат; чинники впливу на формування ринкових ситуацій; закономірності поведінки господарюючих суб'єктів в умовах різних типів ринкових структур; механізм ціноутворення на ринках виробничих ресурсів; проблеми часткової та загальної рівноваги. Мікроекономіка є базовою дисципліною при підготовці бакалаврів, спеціалістів і магістрів з економіки.

Мета пропонованих завдань — перевірити ринково орієнтований економічний світогляд учасника суспільного виробництва, здатного до самостійної підприємницької діяльності в умовах динамічної ринкової кон'юнктури; перевірити володіння універсальним інструментарієм прийняття раціональних господарських рішень в умовах обмеженості ресурсів і наявності альтернативних варіантів.

Завдання — скласти уявлення про те, що успішність будь-якого бізнесу залежить не лише від наявності стартового капіталу і підприємницького таланту, а й від знання закономірностей функціонування економічних мікросистем у різних ринкових ситуаціях і вміння ефективно їх використовувати. У результаті розв'язання завдань студенти повинні знати:

- основні елементи ринкового механізму, їх взаємозв'язок і взаємодію, основні інструментарії мікроекономіки;
- механізм прийняття економічних рішень окремими господарюючими суб'єктами, здійснення ними вибору при обмеженості ресурсів і наявності альтернативних можливостей;
- основні чинники впливу на формування ринкової ситуації, що обумовлюють економічну поведінку господарюючих суб'єктів і зміни в ній;
- основні закономірності, правила поведінки господарюючих суб'єктів у ринковому середовищі.

Порядок організації поточного та підсумкового контролю. Ці методичні рекомендації універсальні щодо можливості застосування як для поточного, так і для підсумкового контролю. Викладач може komponувати варіанти завдань, наприклад, так:

Варіант I. Тема 1 — завдання 2, 4. Тема 2 — завдання 5, 7, розрахункове завдання 2.

Критерії оцінок:

“відмінно” — студент правильно відповідає на всі запитання, демонструє знання теорії, моделей, вміє застосовувати теоретичні знання для розв’язання практичних завдань;

“добре” — студент правильно відповідає на 90% запитань, вміє застосовувати теоретичні знання для розв’язання практичних завдань;

“задовільно” — студент правильно відповідає на 75% запитань;

“незадовільно” — студент неправильно відповідає на більше ніж 50% запитань.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ

Тема 1. Основи мікроекономічного аналізу

Ключові терміни: предмет мікроекономіки, об’єкти мікроекономічного аналізу, потреба, обмеженість ресурсів, економічний вибір, рідкісність, економічна ефективність, межа виробничих можливостей, мікроекономічні суб’єкти, економічні ресурси, альтернативна вартість, альтернативні витрати, трансакційні витрати, методи мікроекономічного аналізу, мікроекономічне моделювання, оптимізаційні моделі, рівноважні моделі, позитивна економіка, нормативна економіка.

Тестові завдання

1. Мікроекономічний аналіз характерний для теорії:

- 1) неокласичної;
- 2) кейнсіанської;
- 3) інституціоналізму;
- 4) марксизму.

2. Межа виробничих можливостей засвідчує:

- 1) максимальний обсяг виробництва, що досягається в умовах ринкової економіки;
- 2) оптимальну комбінацію двох видів ресурсів;

- 3) альтернативну комбінацію виробництва двох товарів при максимально ефективному використанні фіксованої кількості ресурсів;
- 4) недосяжний рівень виробництва в умовах трансформаційної економіки.

3. Визначення предмета економічної теорії не стосується таке положення:

- 1) ефективне використання ресурсів;
- 2) необмежені виробничі ресурси;
- 3) матеріальні та духовні потреби;
- 4) максимальне задоволення потреб.

4. Проблеми “як виробляти” не існують в такому разі:

- 1) пропозиція ресурсів такою мірою обмежена, що вони повинні бути використані тільки для виробництва предметів споживання;
- 2) пропозиція ресурсів достатня навіть для виробництва предметів розкошів;
- 3) кожний виробничий ресурс такою мірою специфічний, що може бути використаний тільки для одного конкретного товару;
- 4) взагалі не існує в ринковій економіці.

5. Якщо в економічній системі обсяг виробничих ресурсів збільшився, це означає таке:

- 1) буде вироблено більше товарів і послуг;
- 2) економіка спроможна виробляти більше товарів і послуг;
- 3) підвищився рівень НТП;
- 4) підвищився стандарт життєвого рівня.

Література [1; 4–6; 10; 15]

Тема 2. Основи теорії попиту та пропозиції

Ключові терміни: *попит ринковий та індивідуальний, пропозиція індивідуальна і ринкова, обсяг попиту, обсяг пропозиції, закон попиту, закон пропозиції, функція попиту, функція пропозиції, зміна обсягу попиту, зміна обсягу пропозиції, зміна пропозиції, ринкова рівновага, рівноважна ціна, рівноважний обсяг, надлишок, дефіцит.*

Тестові завдання

1. Якщо на ринку наявний надлишковий попит на товар, то це відбувається з такої причини:

- 1) ціна на товар перевищує рівноважну;
- 2) ціна на товар нижча від рівноважної;

- 3) товар високоякісний;
- 4) обсяг пропозиції перевищує обсяг попиту.

2. Закон попиту передбачає таке:

- 1) перевищення пропозиції над попитом зумовлює зниження ціни;
- 2) якщо доходи споживачів зростають, то це зумовить підвищення попиту на товари;
- 3) крива попиту має зазвичай позитивний нахил;
- 4) між ціною товару і обсягом попиту на нього існує обернена залежність.

3. Введення потоварного податку, який сплачується продавцем, зумовлює:

- 1) збільшення рівноважного обсягу ринку;
- 2) збільшення рівноважного обсягу пропозиції;
- 3) зменшення рівноважного обсягу ринку;
- 4) збільшення обсягу попиту.

4. Коли продавці платять акцизний збір за кожен одиницю продукції, що продається на ринку, то це спричиняється до такого:

- 1) продавцям завжди вдається повністю перекласти податок на споживача;
- 2) продавці сплачують основну частину податку, якщо пропозиція еластична, а попит нееластичний;
- 3) споживачі несуть на собі більшу частину податкового тягаря, якщо пропозиція еластична, а попит нееластичний;
- 4) податковий тягар, як правило, розподіляється між продавцями і покупцями порівну.

5. Відмінність зміни попиту і зміни обсягу попиту полягає у такому:

- 1) зміна попиту складається із суми змін обсягу попиту;
- 2) зміна попиту — це зсув кривої попиту, а зміна обсягу попиту — це рух по кривій попиту;
- 3) зміна обсягу попиту відбувається внаслідок зміни нецінових факторів попиту;
- 4) зміна попиту — це рух по кривій попиту, а зміна обсягу попиту — це зсув кривої попиту.

6. Зазначте, який з наведених випадків ілюструє дію закону попиту:

- 1) підвищення цін на автомобілі спричинило зниження попиту на пальне;
- 2) очікувана інфляція спричинила підвищення попиту на пальне;

- 3) підвищення у 70-ті роки ОПЕК цін на нафту спричинило зниження обсягу попиту на пальне;
- 4) поява автомобілів, які заправляються дизельним паливом, зумовила зниження попиту на пальне.

7. Коли межа цін встановлюється нижчою від рівноважної ціни, виникає:

- 1) надлишок товару;
- 2) дефіцит;
- 3) зміна обсягу пропозиції;
- 4) зміна пропозиції.

8. Якщо А і В – товари-субститути, то підвищення попиту на товар А найімовірніше зумовить таке:

- 1) на ринку нічого не зміниться;
- 2) ціна на товар В підвищиться;
- 3) крива попиту на товар А зсунеться вправо;
- 4) крива попиту на товар А зсунеться вліво.

9. Як правило, надлишок пропозиції має такий вплив:

- 1) здійснює тиск на ціну в бік підвищення;
- 2) здійснює тиск на ціну в бік зниження;
- 3) не впливає на ціну;
- 4) стимулює покупців до придбання товару.

Розрахункові завдання

1. Функція попиту населення на товар $Q_D = 200 - P$, де Q_D – річний обсяг попиту, млн шт.; P – ціна товару, гр. од.
Функція пропозиції $Q_S = -10 + 0,5P$, де Q_S – річний обсяг пропозиції, млн шт.

Розрахуйте рівноважні ціну і обсяг продажу.

- Якщо ціна товару знизиться на 1 гр. од., то що спостерігатиметься на ринку: надлишок чи дефіцит?
 - Припустимо, що на товар вводиться акцизний збір у розмірі 30% ціни товару. Розрахуйте рівноважні ціну та обсяг продажу, загальну суму податкових надходжень до бюджету.
 - Припустимо, що товар дотується з бюджету в розмірі 20% ціни товару. Розрахуйте надлишки споживача до та після введення дотації і витрати з бюджету на введення дотації.
2. Ситуація на ринку склалася така, що за ціною 10 гр. од. споживачі готові купити 40 шт. товару Х, а продавці можуть продати 10 шт. цього товару; за ціною 20 гр. од. – відповідно 30 і 20 шт.; за ціною

30 гр. од. — відповідно 20 і 30 шт., за ціною 40 гр. од. — відповідно 10 і 40 шт.

- Визначте функції попиту і пропозиції від ціни.
- Розрахуйте рівноважні ціну і обсяг продажу.
- Якщо рішенням місцевих органів влади буде встановлено граничну ціну 20 гр. од., що спостерігатиметься на ринку? Якщо адміністративно ціна буде вставлена на рівні 35 гр. од., що спостерігатиметься на ринку?

3. Виведіть константи для лінійно заданих кривих попиту (Q_D) і пропозиції (Q_S), які б узгоджувались з даними наведеної таблиці. Розрахуйте рівноважні ціну та обсяг товару

P	Q_D	Q_S
10	1000	100
20	800	500
30	600	900
40	400	1300

Література [1; 4–6; 10; 15]

Тема 3. Модель поведінки споживача

Ключові терміни: потреби, блага, корисність, суверенітет споживача, раціональність споживача, критерій споживчого вибору, загальна корисність, гранична корисність, закон спадної граничної корисності (I закон Госсена), зважена гранична корисність, правило максимізації корисності (II закон Госсена), крива байдужості, гранична норма заміщення.

Тестові завдання

1. Теорія поведінки споживача передбачає, що споживач прагне максимізувати:

- 1) різницю між сукупною і граничною корисністю;
- 2) сукупну корисність;
- 3) граничну корисність;
- 4) середню корисність.

2. Закон спадної граничної корисності означає таке:

- 1) відношення граничних корисностей до цін на предмети розкоші менше, ніж на товари першої необхідності;
- 2) гранична корисність знижується в міру збільшення доходу споживача;
- 3) корисність, яка забезпечується кожною наступною одиницею товару, знижується в міру збільшення кількості товарів, які отримує споживач;
- 4) відношення граничних корисностей товарів до їх цін.

3. Положення і нахил кривої байдужості для окремого споживача пояснюються:

- 1) його перевагами і розміром доходу;
- 2) тільки цінами товарів, що купуються;
- 3) тільки його перевагами;
- 4) цінами товарів і розміром доходу споживача.

4. Другий закон Госсена полягає в тому, що споживач для отримання максимальної корисності від споживання різних благ повинен:

- 1) впорядкувати блага в порядку зростання їх корисності й споживати їх по черзі;
- 2) зрівняти сукупну корисність від споживання благ з граничною корисністю;
- 3) зрівняти граничні корисності від споживання кожного блага в розрахунку на одиницю витрат;
- 4) зрівняти сукупні корисності від споживання кожного блага.

5. Гіпотеза про раціональну поведінку полягає в тому, що споживач:

- 1) порівнює всі варіанти вибору і вибирає найкращий на власний розсуд;
- 2) піклується тільки про себе, а не про суспільство;
- 3) прагне отримати максимальне задоволення при обмеженому доході;
- 4) робить тільки те, за що йому платять.

6. Гранична норма заміщення означає таке:

- 1) відношення приросту сукупної корисності до приросту кількості споживаних товарів;
- 2) суму доходу споживача, що витрачається на придбання двох товарів;

- 3) від якої кількості одного товару споживач готовий відмовитись на користь придбання додаткової одиниці іншого товару, щоб рівень задоволення залишився незмінним;
- 4) якою мірою збільшується гранична корисність при споживанні додаткової одиниці товару.

Розрахункові завдання

1. У набір споживача входять два товари: пиво і раки. Загальна корисність характеризується даними, наведеними в таблиці.

Кількість кухлів пива	1	2	3	4	5	6
Загальна корисність	10	18	24	28	31	33
Кількість раків	10	20	30	40	50	60
Загальна корисність	7	13	18	22	25	27

Ціна одного кухля пива — 10 дол., одного рака — 50 центів. Загальний дохід споживача, що витрачається на пиво і раки, — 25 дол. Яку кількість кухлів пива і раків купує раціональний споживач у стані рівноваги?

2. Гранична корисність апельсинів $MU_m = 40 - 5Q_m$, де Q_m — маса апельсинів, кг.

Гранична корисність яблук $MU_x = 20 - 3Q_x$, де Q_x — маса яблук, кг. Ціна 1 кг апельсинів — 5 гр. од., яблук — 1 гр. од. Загальний дохід споживача, який витрачається на ці товари, — 20 гр. од. за тиждень. Яку кількість апельсинів і яблук споживає споживач?

Література [2; 4–6; 8; 11; 18; 22]

Тема 4. Попит домогосподарства

Ключові терміни: бюджетна лінія, правило максимізації корисності, оптимум споживача, рівновага споживача, лінія “дохід — споживання”, нормальний товар, товар нижчої споживчої цінності, криві Енгеля, загальний ефект зміни ціни, ефект заміщення, ефект доходу, попит індивідуальний і ринковий, пропозиція індивідуальна і ринкова, обсяг попиту, обсяг пропозиції, закон попиту, закон пропозиції, функція попиту, функція пропозиції, зміна обсягу попиту, зміна обсягу пропозиції, зміна пропозиції, еластичність, види еластичності, еластичність попиту, еластичність пропозиції, коефіцієнт еластичності, цінова еластичність попиту, еластичність попиту за доходом, перехресна еластичність попиту.

Тестові завдання

1. Ефект доходу виникає в такому зв'язку:

- 1) зниження ціни товару збільшує (за інших рівних умов) реальний дохід споживача;
- 2) підвищення ціни товару збільшує номінальний дохід споживача;
- 3) зниження ціни товару (за інших рівних умов) зменшує реальний дохід споживача;
- 4) бюджетна лінія є дотичною до кривої байдужості.

2. Закон попиту передбачає таке:

- 1) перевищення пропозиції над попитом спричинить зниження ціни;
- 2) збільшення доходів споживачів зумовить зростання попиту на товари;
- 3) крива попиту має зазвичай позитивний нахил;
- 4) між ціною товару і обсягом попиту на нього існує обернена залежність.

3. Коли продавці платять акцизний збір за кожен одиницю продукції, що продається на ринку, то це спричинюється до такого:

- 1) продавцям завжди вдається повністю перекласти податок на споживача;
- 2) продавці сплачують основну частину податку, якщо пропозиція еластична, а попит нееластичний;
- 3) споживачі несуть на собі більшу частину податкового тягаря, якщо пропозиція еластична, а попит нееластичний;
- 4) податковий тягар, як правило, розподіляється між продавцями і покупцями порівну.

4. Відмінність зміни попиту і зміни обсягу попиту полягають у такому:

- 1) зміна попиту складається із суми змін обсягу попиту;
- 2) зміна попиту — це зсув кривої попиту, а зміна обсягу попиту — це рух по кривій попиту;
- 3) зміна обсягу попиту відбувається внаслідок зміни нецінових факторів попиту;
- 4) зміна попиту — це рух по кривій попиту, а зміна обсягу попиту — це зсув кривої попиту.

5. Зазначте, який з наведених випадків ілюструє дію закону попиту:

- 1) підвищення цін на автомобілі спричинило зниження попиту на пальне;
- 2) очікувана інфляція спричинила підвищення попиту на пальне;
- 3) підвищення у 70-ті роки ОПЕК цін на нафту спричинило зниження обсягу попиту на пальне;
- 4) поява автомобілів, які заправляються дизельним паливом, зумовила зниження попиту на пальне.

6. Якщо А і В – товари-субститути, то підвищення попиту на товар А найімовірніше зумовить таке:

- 1) на ринку нічого не зміниться;
- 2) ціна на товар В підвищиться;
- 3) крива попиту на товар А зсунеться вправо;
- 4) крива попиту на товар А зсунеться вліво.

7. Як правило, надлишок пропозиції має такий вплив:

- 1) здійснює тиск на ціну в бік підвищення;
- 2) здійснює тиск на ціну в бік зниження;
- 3) не впливає на ціну;
- 4) стимулює покупців до придбання товару.

8. Одиничну еластичність характеризує коефіцієнт цінової еластичності:

- 1) $0 < E_d < 1$;
- 2) $0 < E_d < \infty$.
- 3) $E_d = 0$;
- 4) правильної відповіді немає.

9. Якщо ціна на товар підвищилась з 3 до 4 гр. од., а обсяг попиту зменшився з 1000 до 900 шт., то коефіцієнт цінової еластичності становить:

- 1) 3;
- 2) 0,37;
- 3) 0,35;
- 4) 1,5.

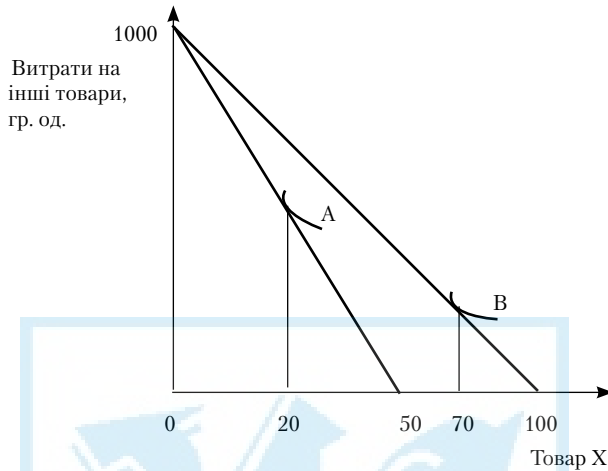
10. Якщо попит на сільськогосподарську продукцію нееластичний, то при високому врожаї доходи фермерів будуть такі:

- 1) збільшаться, позаяк збільшиться обсяг реалізованої продукції;
- 2) зменшаться, оскільки відносне зниження ціни перевищить відносне зменшення обсягу продажів;
- 3) збільшаться, позаяк зростуть ціни на продукцію;

- 4) не зміняться, позаяк відносно збільшення обсягу реалізації продукції дорівнюватиме відносному зниженню цін.

Розрахункові завдання

1. Припустимо, магазин крім інших товарів реалізує за день 200 кг яблук за ціною 1,5 грн за 1 кг. Коефіцієнт еластичності попиту за ціною $E_d = -5$. Продавці вдало використали високу еластичність попиту, знизивши ціну за 1 кг яблук на 10%. Розрахуйте, як змінився обсяг продажу і виручка.
2. Крива попиту на товар визначається формулою $Q = 20000 - 5P$, де Q — обсяг продукції, т; P — ціна, дол. Розрахуйте коефіцієнт еластичності попиту при $P = 800$ дол.
3. Денний обсяг попиту на комп'ютери — 24 шт. при ціні монітору 400 дол. Після зниження ціни на монітори денний попит на комп'ютери збільшився до 28 шт. Визначте, на скільки знизилась ціна на монітори, якщо коефіцієнт перехресної еластичності попиту на комп'ютери за ціною на монітори становить 0,8.
4. Маркетингові дослідження дали такі результати:
 - еластичність попиту за ціною на шампунь сорту А — $E_d^A = -5$;
 - еластичність попиту за ціною на шампунь сорту В — $E_d^B = -2$;
 - перехресна еластичність попиту на шампунь сорту А за ціною товару В — $E_{AB} = +3,5$;
 - еластичність попиту на шампунь цих марок за доходом $E_I^A = 1,8$; $E_I^B = 2,5$.Визначте:
 - а) як зміняться обсяг попиту на шампунь А, якщо ціни на марку В знизяться на 6%, і виручка виробника;
 - б) як зміняться обсяг попиту на шампуні А і В, якщо дохід покупців збільшиться на 7%, і виручка виробника;
 - в) як зміняться обсяг попиту на шампунь В, якщо ціни на марку В знизяться на 15%, і виручка виробника;
 - г) як відреагують покушці шампуню А на підвищення цін на 9%, а також як зміниться виручка виробника.
5. На графіку зображено криві байдужості деякого споживача. Комбінації товарів, що максимізують корисність, за двох різних цін на товар Х зображені точками А і В.

Розрахуйте:

- а) дохід споживача;
- б) ціну товару X у точках А і В;
- в) координати двох точок на кривій попиту споживача для товару X (зобразьте цю криву);
- г) витрати споживача на інші товари в точках А і В.

Література [1; 4; 6; 7; 9; 12; 20]

Тема 5. Теорія граничної корисності та поведінки споживача

Ключові терміни: потреби, блага, корисність, суверенітет споживача, раціональність споживача, критерій споживчого вибору, загальна корисність, гранична корисність, закон спадної граничної корисності, зважена гранична корисність, правило максимізації корисності, крива байдужості, гранична норма заміщення.

Тестові завдання

1. Теорія поведінки споживача передбачає, що споживач прагне максимізувати:

- 1) різницю між сукупною і граничною корисністю;
- 2) сукупну корисність;

- 3) граничну корисність;
- 4) середню корисність.

2. Закон спадної граничної корисності означає таке:

- 1) відношення граничних корисностей до цін на предмети розкоші менше, ніж на товари першої необхідності;
2. гранична корисність знижується в міру збільшення доходу споживача;
3. корисність, яка забезпечується кожною наступною одиницею товару, знижується в міру збільшення кількості товарів, які отримує споживач;
4. відношення граничних корисностей товарів до їх цін.

3. Положення і нахил кривої байдужості для окремого споживача пояснюються:

- 1) його перевагами і розміром доходу;
- 2) тільки цінами товарів, що купуються;
- 3) тільки його перевагами;
- 4) цінами товарів і розміром доходу споживача.

4. Другий закон Госсена полягає в тому, що споживач для отримання максимальної корисності від споживання різних благ повинен:

- 1) впорядкувати блага в порядку зростання їх корисності й споживати їх по черзі;
- 2) зрівняти сукупну корисність від споживання благ з граничною корисністю;
- 3) зрівняти граничні корисності від споживання кожного блага в розрахунку на одиницю витрат;
- 4) зрівняти сукупні корисності від споживання кожного блага.

5. Гіпотеза про раціональну поведінку полягає в тому, що споживач:

- 1) порівнює всі варіанти вибору і вибирає найкращий на власний розсуд;
- 2) піклується тільки про себе, а не про суспільство;
- 3) прагне отримати максимальне задоволення при обмеженому доході;
- 4) споживач робить тільки те, за що йому платять.

6. Гранична норма заміщення означає таке:

- 1) відношення приросту сукупної корисності до приросту кількості споживаних товарів;

- 2) загальний дохід споживача, що витрачається на придбання двох товарів;
- 3) від якої кількості одного товару споживач готовий відмовитись на користь придбання додаткової одиниці іншого товару, щоб рівень задоволення залишився незмінним;
4. якою мірою збільшується гранична корисність при споживанні додаткової одиниці товару.

Розрахункові завдання

1. У набір споживача входять два товари: пиво і раки. Загальна корисність характеризується даними, наведеними в таблиці.

Кількість кухлів пива	1	2	3	4	5	6
Загальна корисність	10	18	24	28	31	33
Кількість раків	10	20	30	40	50	60
Загальна корисність	7	13	18	22	25	27

Ціна одного кухля пива – 10 дол., одного рака – 50 центів. Загальний дохід споживача, що витрачається на пиво і раки, – 25 дол. Яку кількість кухлів пива і раків купує раціональний споживач у стані рівноваги?

2. Гранична корисність апельсинів $MU_m = 40 - 5Q_m$, де Q_m – маса апельсинів, кг.

Гранична корисність яблук $MU_x = 20 - 3Q_x$, де Q_x – маса яблук, кг. Ціна 1 кг апельсинів – 5 гр. од., яблук – 1 гр. од. Загальний дохід споживача, який витрачається на ці товари, – 20 гр. од. за тиждень. Яку кількість апельсинів і яблук споживає споживач?

Література [2; 4–6; 8; 11; 18; 22]

Тема 6. Виробництво

Ключові терміни: *виробництво, фактори виробництва, миттєвий період, короткостроковий період, довгостроковий період, виробнича технологія, технологічно ефективний спосіб виробництва, виробнича функція, економічно ефективний спосіб виробництва, ізокванта, карта ізоквант, гранична норма технологічного заміщення, сукупний продукт, середній продукт, граничний продукт, стадії виробництва.*

Тестові завдання

1. Зв'язок всіх можливих варіантів поєднання факторів виробництва з обсягом продукції, що виробляється, відображається за допомогою:

- 1) кривої виробничих можливостей;
- 2) виробничої функції;
- 3) еластичності пропозиції;
- 4) кривої загальних витрат.

2. Граничний продукт – це:

- 1) відношення загального продукту до обсягу змінного ресурсу;
- 2) відношення приросту загального продукту до приросту обсягу змінного ресурсу;
- 3) відношення середнього продукту до обсягу змінного ресурсу;
- 4) добуток граничного продукту та обсягу змінного ресурсу.

3. Сукупний продукт – це:

- 1) відношення загального продукту до обсягу змінного ресурсу;
- 2) обсяг продукту, вироблений за певний період часу при використанні всього обсягу змінного фактора;
- 3) сума середнього і граничного продуктів;
- 4) добуток граничного продукту та обсягу змінного ресурсу.

4. Точка дотику ізокванти та ізокости характеризує таке:

- 1) фірма перебуває на стадії розвитку;
- 2) бюджетні можливості фірми;
- 3) обсяги продукції, які можна виробити при заданій кількості ресурсів, мінімальні;
- 4) фірма перебуває в рівноважному стані.

5. Довільна точка, що розміщується на ізокванті, показує:

- 1) обсяг продукту, що виробляється фірмою за найкращого використання виробничих факторів;
- 2) обсяг продукту, що виробляється фірмою при максимальному використанні бюджетних можливостей;
- 3) комбінацію вартісних обсягів ресурсів;
- 4) сумарний прибуток фірми.

6. Зазначте, яке з наведених тверджень, що характеризують зв'язок між TP , AP і MP , хибне:

- 1) AP продовжує зростати доти, поки збільшується MP .
- 2) AP досягає максимального рівня до того, як TP стає максимальним.

- 3) $MP = AP$ за максимального рівня AP .
 4) TR знижується при $MP < 0$.

Розрахункові завдання

1. На основі наведених даних заповніть пропуски в таблиці:

Обсяг змінного ресурсу	Сукупний продукт	Граничний продукт	Середній продукт
1	5
2	...	5	...
3	14
4	4,25
5	3,8
6	...	1	...

Література [2; 5; 6; 8; 9; 13; 16; 20]

Тема 7. Витрати виробництва

Ключові терміни: витрати виробництва, витрати упуцених можливостей, явні витрати, неявні витрати, бухгалтерські витрати, економічні витрати, бухгалтерський прибуток, економічний прибуток, нормальний прибуток, постійні витрати, змінні витрати, сукупні витрати, середні витрати, середні постійні витрати, середні змінні витрати, граничні витрати, довгострокові середні витрати, масштаб виробництва, позитивний ефект масштабу, негативний ефект масштабу, незмінний ефект масштабу, оптимальний розмір підприємства, ізокоста, оптимум товаровиробника, еквімаржинальний принцип.

Тестові завдання

1. Крива довгострокових середніх витрат показує:

- 1) додаткові витрати фірми, необхідні для виробництва додаткової одиниці продукції, коли всі фактори змінні;
- 2) зміни в умовах формування витрат;
- 3) сукупні витрати виробництва в довгостроковому періоді;
- 4) мінімальні середні витрати виробництва, коли всі фактори виробництва змінні.

2. Витрати в економічному розумінні (економічні витрати) включають:

- 1) неявні та явні витрати, у тому числі нормальний прибуток;
- 2) лише явні витрати;
- 3) лише неявні витрати;
- 4) не включають нормального прибутку.

3. Зазначте, яке з наведених тверджень правильне:

- 1) економічний прибуток — бухгалтерський прибуток = явні витрати;
- 2) бухгалтерський прибуток — неявні витрати = економічний прибуток;
- 3) економічний прибуток — неявні витрати = бухгалтерський прибуток;
- 4) явні витрати + неявні витрати = бухгалтерський прибуток.

4. Постійні витрати фірми — це:

- 1) витрати на ресурси за цінами, що діяли на момент їх купівлі;
- 2) мінімальні витрати виробництва будь-якого обсягу продукції за найсприятливіших умов виробництва;
- 3) витрати фірми навіть тоді, коли продукція не виробляється;
- 4) неявні витрати.

5. Граничні витрати визначаються за такою формулою:

- 1) $\Delta TVC / Q$;
- 2) TFC / Q ;
- 3) $(PQ) / \Delta Q$;
- 4) $\Delta TC / \Delta Q$.

6. Якщо AVC знижуються в міру збільшення обсягу виробництва, то повинні також скорочуватись:

- 1) MC;
- 2) TFC;
- 3) TC;
- 4) MC повинні бути нижчі від AVC.

7. У короткостроковому періоді фірма виробляє 100 одиниць продукції. Середні змінні витрати — 3 дол., постійні — 0,5 дол. Тоді загальні витрати становлять:

- 1) 3,5 дол.;
- 2) 350 дол.;
- 3) 450 дол.;
- 4) 100 дол.

8. Зазначте, які з наведених тверджень, що стосуються кривої короткострокових граничних витрат, неправильні:

- 1) граничні витрати дорівнюють середнім, коли останні мінімальні;
- 2) коли середні витрати скорочуються, граничні витрати менші від них;
- 3) граничні витрати перевищують середні, коли обсяг продукції, що виробляється, перевищує оптимальний;
- 4) на граничні витрати не впливає зміна цін на фактори виробництва.

9. Ізокоста — це лінія, яка показує множину всіх комбінацій:

- 1) цін на ресурси;
- 2) ресурсів, які можуть бути використані при виробництві будь-якого продукту;
- 3) потрібних фірмі ресурсів;
- 4) ресурсів, які можуть бути придбані підприємством за наявності у нього певних грошових коштів.

10. До неявних витрат належать:

- 1) плата за ремонт приміщення;
- 2) заробітна плата працівників;
- 3) відсоток на власний капітал;
- 4) амортизація обладнання.

11. Оптимальна комбінація ресурсів розміщується в точці:

- 1) перетину ізокванти з ізокостою;
- 2) дотику ізокванти та ізокости;
- 3) дотику двох сусідніх ізоквант;
- 4) перетину ізокости з осями координат.

12. Технічний прогрес означає:

- 1) зміщення ізокост до початку координат;
- 2) зміщення ізоквант до початку координат;
- 3) перехід на вищі ізокванти;
- 4) перехід на вищі ізокости.

13. Збільшення граничної віддачі від масштабу спричинює таке:

- 1) граничний продукт збільшується;
- 2) граничні витрати зменшуються;
- 3) темпи зростання сукупного продукту пришвидшуються;
- 4) усі відповіді правильні.

Розрахункові завдання

1. Заповніть таблицю витрат підприємства, враховуючи, що праця – його єдиний змінний ресурс. Погодинна ставка заробітної плати – 10 гр. од., постійні витрати підприємства – 600 гр. од.

Обсяг випуску за 1 год	Затрати праці, людино-год.	Постійні витрати, гр. од.	Змінні витрати, гр. од.	Сукупні витрати, гр. од.	Граничні витрати, гр. од.	Середні постійні витрати, гр. од.	Середні змінні витрати, гр. од.	Середні витрати, гр. од.
0	0							
1	17							
2	28							
3	36							
4	45							
5	56							
6	70							
7	89							

Накресліть криві середніх і граничних витрат. Покажіть, як зміняться витрати підприємства при збільшенні постійних витрат до 650 гр. од. на 1 год. і підвищенні погодинної ставки заробітної плати до 12 гр. од. Як при цьому зміняться криві?

2. Бухгалтер Вашої фірми загубив звітну документацію про витрати фірми. Він пригадав лише кілька цифр. Але для прогнозування діяльності фірми потрібні й інші дані. Чи можливо їх відновити?

Q	AFC	VC	AC	MC	TC
0					
10			20		
20					
30				11	390
40		420			
50	2		14		

3. Припустимо, індивід має намір відкрити мале підприємство з виробництва товару X. За попередніми розрахунками річний дохід підприємства після сплати податків становитиме 80 тис. гр. од. Для придбання необхідного устаткування потрібно 64 тис. гр. од. власних коштів. Термін експлуатації устаткування — 8 років. Фонд заробітної плати становитиме 30000 гр. од., витрати на оренду виробничого приміщення — 10 тис. гр. од.; на закупівлю сировини та матеріалів і оплату електроенергії витратиме 25 тис. гр. од. На аналогічному малому підприємстві індивіду пропонують обійняти вакантну посаду менеджера з річною заробітною платою 10200 гр. од. Обчисліть бухгалтерський і економічний прибутки, які отримуватиме мале підприємство з огляду на наведені дані. Значте, чи доцільно індивіду займатись підприємницькою діяльністю, якщо ставка відсотка — 15%.
4. Функція загальних витрат акціонерного товариства має такий вигляд: $TC = 100Q - 2Q^2 + 0,04Q^3$.

Розрахуйте витрати FC, VC, ATC, AFC, AVC, MC як функції від Q. При якому обсязі виробництва ATC будуть максимальні?

Література [2; 5; 6; 8; 9; 13; 16; 20]

Тема 8. Досконала конкуренція

Ключові терміни: *ринкова структура, досконала конкуренція, досконала конкурентна фірма, крива попиту фірми — досконого конкурента, крива ринкового попиту, крива пропозиції, максимізація прибутку, парадокс прибутку, рівновага на ринку досконого конкурентної фірми, довгострокова рівновага конкурентної фірми і галузі, сукупний аналіз, граничний аналіз, ефективність досконого конкурентної фірми.*

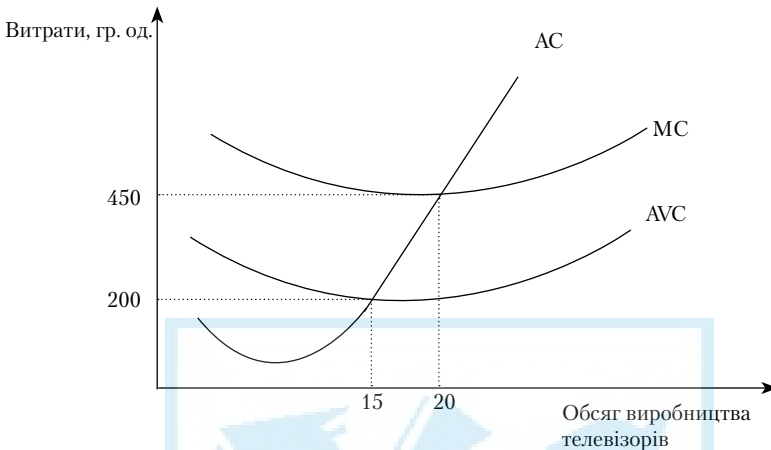
Тестові завдання

1. Умовам досконого конкурентної фірми не відповідає таке твердження:
- 1) фірма перебуває у стані рівноваги, коли її MR дорівнює MC;
 - 2) крива попиту на продукт фірми має негативний нахил;
 - 3) криві AC і MC мають U-подібну форму;
 - 4) крива попиту на продукт фірми є горизонтальною лінією.
2. Крива пропозиції конкурентної фірми в короткостроковому періоді — це:
- 1) крива граничних витрат;
 - 2) лінія ціни товару;

- 3) частина кривої середніх витрат на ділянці її спаду;
 - 4) частина кривої граничних витрат, розташована вище кривої середніх змінних витрат.
- 3. Якщо ціна товару недостатня, щоб компенсувати середні витрати на виробництво, то в короткостроковому періоді фірма повинна:**
- 1) якомога швидше припинити виробництво;
 - 2) вибрати нову технологію;
 - 3) зменшити накладні витрати;
 - 4) продовжувати виробництво на рівні $P = MC$, якщо $P > AVC$.
- 4. Конкурентна фірма максимізує прибуток при такому обсязі виробництва, коли:**
- 1) відстань по вертикалі між кривими сукупного доходу і сукупних витрат мінімальна;
 - 2) ціна продукту менша від MR ;
 - 3) ціна продукту дорівнює MC ;
 - 4) ціна продукту перевищує MR .
- 5. В умовах досконалої конкуренції фірми в довгостроковому періоді:**
- 1) отримують економічний прибуток;
 - 2) зазвичай отримують нормальний прибуток;
 - 3) завжди збиткові;
 - 4) завжди залишають галузь.
- 6. Економічний прибуток на ринку досконалої конкуренції:**
- 1) еквівалентний нормальному прибутку;
 - 2) можливий лише на суто монопольному ринку;
 - 3) неможливий у довгостроковому періоді;
 - 4) усі відповіді неправильні.

Розрахункові завдання

1. Наведені графіки витрат пов'язані з виробництвом телевізорів.
 - а. Розрахуйте змінні витрати при виробництві 15 телевізорів.
 - б. Визначте середні змінні витрати виробництва 30 телевізорів, якщо при обсязі випуску 10 телевізорів середні постійні витрати становлять 330 гр. од.
 - в. Зобразіть на графіку для будь-якого рівня виробництва прямокутник, площа якого відповідає сукупним постійним витратам.
 - г. Чи діє закон спадної граничної продуктивності для виробничої функції, якій відповідають зображені функції витрат.

2. Підприємство функціонує в умовах досконалої конкуренції. Залежність загальних витрат підприємства від обсягів випуску продукції наведена в таблиці.

Обсяги випуску продукції в одиницю часу, шт.	Загальні витрати, грн
0	6
1	13
2	18
3	21
4	26
5	33
6	42

Якщо ринкова ціна товару становить 6 грн, то якими будуть його обсяги? За якого рівня зниження ціни підприємство закриється?

3. На основі наведених даних про діяльність конкурентного підприємства заповніть пропуски в таблиці та з'ясуйте за кожним варіантом, що доцільніше зробити підприємству:

- закритися;
- збільшити обсяг виробництва для мінімізації збитків;
- зменшити обсяг виробництва для мінімізації збитків;
- збільшити обсяг виробництва для максимізації прибутку;
- зменшити обсяг виробництва для максимізації прибутку;
- нічого не змінювати.

Відповідь обґрунтуйте.

Варіант	P	Q	TR	TC	FC	VC	ATC	AVC	MC
A	5				3,9	14,1		4,7	2
B			12,8	20	7,2		5		3,2
C		5	30				6	5	6
D			13,6		2	10	3		2,7
E	3				1,4	23,1	3,5		3
F		8	40		12			5	7
G		6	27	22,8		21			4
H			45,5	43,4			6,2	5,5	7
I	5		20		6			4,5	5
J			20	21,5	6,5			3	3,5

4. Визначить точку закриття фірми, якщо відомо, що функція її сукупних витрат $TC = 40 + 2Q - 0,5Q^2 + 0,25Q^3$.

5. У галузі з досконалою конкуренцією функція кожної фірми має такий вигляд: $TC = Q^3 + 4Q^2 + 8Q$. Галузева функція попиту така: $Q_D = 200 - 100P$.

Визначить рівноважну комбінацію ціни і обсягів випуску в галузі, а також кількість фірм в галузі у довгостроковому періоді.

Література [1; 4; 6; 8; 10; 12; 15; 22]

Тема 9. Чиста монополія

Ключові терміни: чиста монополія, бар'єри входження на ринок, монопольна влада, монопольний ринок, монополія, індекс Лернера, відкрита монополія, закрита монополія, природна монополія, регульована монополія, нерегульована монополія, моноцінова монополія, дискримінаційна монополія, рівновага монопольної фірми, цінова дискримінація, лімітуючі ціноутворення, соціальна ціна монополія.

Тестові завдання

1. На відміну від конкурентної фірми, монополіст прагне:

- 1) виробляти найбільші обсяги продукції і встановлювати найвищу ціну на неї;
- 2) максимізувати прибуток;
- 3) пропонувати якнайменше продукції і встановлювати на неї найвищу ціну;
- 4) вибирати обсяг випуску, при якому $MC = P$.

2. Зазначте твердження, яке не відповідає умовам монополії:

- 1) на ринку функціонує єдиний виробник певного виду продукції;
- 2) товар характеризується унікальними властивостями;
- 3) входження на ринок значно ускладнюють певні обмеження;
- 4) ціна є заданою величиною.

3. В умовах монополії граничний дохід:

- 1) менший від ціни на всіх рівнях випуску;
- 2) завжди дорівнює ціні;
- 3) перевищує ціну на ділянках низьких цін і навпаки;
- 4) менший від МС.

4. За ціновим фактором розрізняють такі види монополій:

- 1) моноцінову, дискримінаційну;
- 2) регульовану і нерегульовану;
- 3) штучну і природну;
- 4) відкриту і приховану.

5. Головною причиною виникнення природної монополії є:

- 1) юридичні обмеження;
- 2) специфічність виробничої технології, завдяки чому забезпечується значна економія масштабів виробництва;
- 3) власність на стратегічну сировину;
- 4) ціновий фактор.

6. Цінова дискримінація — це:

- 1) встановлення різних цін на товар для різних категорій споживачів, що зумовлюється відмінністю їх витрат;
- 2) встановлення однакових цін на товар для різних категорій споживачів;
- 3) встановлення різних цін на товар, що зумовлено змінами попиту населення;
- 4) дискримінація споживачів за рівнем обслуговування.

Розрахункові завдання

1. Функція витрат монополії $TC = 20 + 8Q$. Функції попиту на ринках $P_1 = 38 - 6Q$; $P_2 = 120 - 14Q$. Розрахуйте обсяги продажу і ціни на кожному з двох ринків, що максимізують прибуток монополії.
2. Функція граничних витрат монополії $MC = 50$. Функції попиту на ринках $Q_1 = 120 - P_1$; $Q_2 = 120 - 2P_2$. Розрахуйте обсяги продажу, ціни та індекси монопольної влади на кожному з двох ринків, що зумовлює максимізацію прибутку монополії.

3. Функція сукупних витрат монополіста $TC = Q_2 + 2Q$. Функція ринкового попиту на ринку $P = 20 - Q$. Держава вводить податок у розмірі 2 гр. од. на одиницю товару. Визначте податкові надходження до бюджету; обсяги випуску та ціну, що зумовлюють максимізацію прибутку монополіста, до і після введення податку.
4. Інформацію про функцію попиту на продукцію монополіста і його загальні витрати наведено в таблиці.

Обсяг випуску, шт.	Ціна, грн	Загальні витрати, грн
1	12	23
2	11	24
3	10	25
4	9	27
5	8	30
6	7	34
7	6	39
8	5	45
9	4	52

- а. Який обсяг випуску продукції забезпечить максимізацію прибутку?
- б. Накресліть криву загального доходу і витрат, граничного доходу і граничних витрат. Проаналізуйте цю ситуацію.

Література [1; 3; 7; 9; 11–13; 15; 19]

Тема 10. Монополістична конкуренція

Ключові терміни: монополістична конкуренція, граничний дохід, граничні витрати, короткострокові середні витрати, довгострокові середні витрати, диференціація продукції, товарна група, нецінова конкуренція.

Тестові завдання

1. Ринки досконалої і монополістичної конкуренції мають таку спільну рису:
- 1) випускають диференційовані товари;
 - 2) на ринку оперує велика кількість продавців і покупців;

- 3) кожна фірма стикається з горизонтальною кривою попиту на власний продукт;
- 4) ринкова поведінка кожної фірми залежить від реакції її конкурента.

2. Крива попиту окремої фірми на ринку монополістичної конкуренції має вигляд:

- 1) спадної лінії з нееластичним характером;
- 2) спадної лінії з високим ступенем еластичності;
- 3) позитивно нахилена;
- 4) абсолютно еластична.

3. Ціна на продукцію окремої фірми на ринку монополістичної конкуренції така:

- 1) задана ринком;
- 2) кожна фірма має незначний контроль над ціною власної продукції;
- 3) дорівнює граничному доходу;
- 4) дорівнює середньому доходу.

4. За інших рівних умов монополістичний конкурент вибирає обсяг випуску продукції, при якому граничні витрати:

- 1) значно нижчі від граничного доходу;
- 2) збігаються з кривою попиту;
- 3) тотожні граничному доходу;
- 4) усі відповіді неправильні.

5. Ринку монополістичної конкуренції не відповідає таке твердження:

- 1) продукт, що реалізується на ринку, стандартизований;
- 2) фірми при прийнятті рішень про цінову політику і обсяг випуску продукції усвідомлюють їх взаємозалежність;
- 3) крива граничного доходу розміщується нижче кривої попиту;
- 4) усі відповіді неправильні.

Література [2; 3; 6; 9; 11–13; 17; 19]

Тема 11. Олігополія

Ключові терміни: олігополія, індекс Херфіндаля — Хіршмана, диференціація продукції, бар'єри, нецінова конкуренція, цінова війна, "дилема ув'язнених", змова, картель, ламана крива попиту, лідерство за цінами, ціноутворення за принципом "витрати плюс...", ціновий лідер, барометричний лідер, теорія ігор, часткова монополія.

Тестові завдання

1. Ціноутворення “витрати плюс...” для олігополіста обов’язково передбачає:

- 1) отримання економічного прибутку;
- 2) розрив кривої граничного доходу;
- 3) додавання до середніх витрат (розрахованих за неповною завантаженістю обладнання) нормального прибутку;
- 4) оптимальну поведінку фірм на ринку.

2. Ринку монополістичної конкуренції відповідає таке твердження:

- 1) продукт, що реалізується на ринку, стандартизований;
- 2) фірми при прийнятті рішень про цінову політику і обсяг випуску продукції усвідомлюють їх взаємозалежність;
- 3) крива граничного доходу розміщується нижче кривої попиту;
- 4) усі відповіді неправильні.

3. Ваша фірма виходить із припущення, що при зниженні вами ціни конкуренти відповідно знизять свої ціни, але при підвищенні її жодна фірма не наслідуватиме вас. Це означає, що ваша фірма:

- 1) стикається з конкуренцією “не на життя, а на смерть”;
- 2) має ламану криву попиту;
- 3) є ціновим лідером на олігополістичному ринку;
- 4) найефективніша в галузі.

4. Найімовірніше, що учасник картелю міг би збільшити власний прибуток за таких дій:

- 1) продаючи товари за нижчою ціною, ніж інші учасники картелю;
- 2) встановлюючи вищу ціну, ніж інші учасники картелю;
- 3) здійснюючи активну нецінову конкуренцію;
- 4) наполягаючи на тому, щоб картель постійно підвищував узгоджену ціну.

5. У довгостроковому періоді відбувається таке:

- 1) фірми, які оперують на ринку досконалої конкуренції, зазвичай отримують нульовий економічний прибуток;
- 2) фірми, які оперують на ринку монополістичної конкуренції, отримують нульовий економічний прибуток;
- 3) олігополісти і монополісти, які оперують на неконкурентних ринках, можуть отримувати економічний прибуток;
- 4) усі відповіді правильні.

5. Крива попиту олігополії така:

- 1) абсолютно еластична;
- 2) характеризується одиничною еластичністю;
- 3) абсолютно нееластична;
- 4) залежить від політики ціноутворення.

6. Ринку олігополії не відповідає таке твердження:

- 1) товар на олігопольному ринку може бути диференційований і стандартизований;
- 2) фірми мають свободу дій;
- 3) значні бар'єри для вступу на ринок;
- 4) велика на ринку кількість фірм.

7. Ламана крива попиту для олігополіста обов'язково передбачає таке:

- 1) розрив кривої граничних витрат;
- 2) розрив кривої граничного доходу;
- 3) ціна товару не повинна перевищувати граничний дохід;
- 4) поведінка фірм неоптимальна.

8. Наслідком цінової війни є такий:

- 1) ринкова ціна знижується до рівня середніх витрат;
- 2) обсяг випуску продукції встановлюється на монопольному рівні;
- 3) кожна фірма отримуватиме економічний прибуток, більший від нуля;
- 4) ринкова ціна знизиться до рівня граничних витрат.

9. Якщо фірма-олігополіст прагне максимізувати прибуток, то вона повинна:

- 1) постійно збільшувати обсяг випуску продукції;
- 2) постійно підвищувати ціну продукції;
- 3) дотримуватися правила, згідно з яким граничні витрати тотожні граничному прибутку;
- 4) негайно припинити виробництво, якщо ціна буде нижчою від собівартості продукції.

Література [2; 4; 6; 9; 10; 12; 13; 17; 22]

Тема 12. Попит на фактори виробництва. Пропозиція праці

Ключові терміни: ринок факторів виробництва, проміжний продукт, попит на фактори виробництва, похідний попит, пропозиція факторів виробництва, досконало конкурентний ринок факторів виробництва, монополія та моносонія на ринку факторів виробництва,

граничний продукт у грошовому вираженні, граничні витрати ресурсу, робоча сила, ринок робочої сили, ставка заробітної плати, номінальна заробітна плата, реальна заробітна плата, ефект заміщення, ефект доходу на ринку робочої сили, вартість граничного продукту праці, граничні витрати на оплату праці.

Тестові завдання

1. Попит на працю залежить від ціни:

- 1) продукту, який виготовляється за допомогою цього ресурсу;
- 2) товарів-замінників;
- 3) взаємодоповнюючих товарів;
- 4) цього ресурсу.

2. Крива пропозиції на працю для фірми така:

- 1) не перетинається з кривою попиту на працю;
- 2) має позитивний нахил;
- 3) має негативний нахил;
- 4) виражає абсолютно еластичну пропозицію.

3. На попит на працю не впливає:

- 1) попит на кінцеві продукти, які виготовляються за допомогою цього ресурсу;
- 2) технологія виробництва;
- 3) відношення граничного продукту праці до граничних продуктів інших ресурсів;
- 4) усе наведене впливає на попит на працю.

4. Виробничий економічний ресурс — це:

- 1) грошовий капітал;
- 2) засоби виробництва;
- 3) відсоток;
- 4) споживчі товари.

5. Підвищення ціни продукту А призведе до такого:

- 1) зниження попиту на ресурси, які використовуються при виробництві цього продукту;
- 2) підвищення попиту на доповнюючий продукт;
- 3) зниження попиту на продукт-замінник;
- 4) підвищення попиту на продукт-замінник.

6. До факторів диференціації земельної ренти не належить:

- 1) родючість землі;
- 2) кваліфікація сільськогосподарських робітників;

- 3) застосована технологія;
- 4) місцезнаходження ділянок.

Розрахункові завдання

1. Заповніть пропуски в таблиці для підприємства, що купує необхідні для виробництва ресурси і реалізує власну продукцію на конкурентному ринку. Ціна одиниці продукції підприємства – 3 грн.

Кількість змінного ресурсу, од.	Сукупний продукт	Граничний продукт	Сукупний дохід, грн	Гранична дохідність ресурсу, грн
1	12	12
2	...	10
3	90	...
4	15
5
6	40	2
7	0

2. Виробнича функція фірми має вигляд $Q = 2L$, де Q – обсяг випуску продукції; L – кількість працівників фірми. Фірма – досконалий конкурент на ринках праці та товарів. Ціна товару $P = 60$. Ціна одиниці праці $PL = 4$. Яку кількість працівників та який обсяг товару вироблятиме фірма для максимізації прибутку?
3. Фірма, що фігурує в попередній задачі, монополізує ринок товару. При цьому функція попиту $P = 80 - Q$, де Q – обсяг випуску продукції. Яку кількість працівників та який обсяг товару вироблятиме фірма для максимізації прибутку в цих умовах?
4. Передбачається, що верстат працюватиме 3 роки, даючи щорічний дохід 2 тис. дол. Його залишкова вартість наприкінці третього року становитиме 6 тис. дол. Ставка відсотка $ч = 8\%$, передбачувана річна інфляція – 5% . Розрахуйте ціну верстата, повністю спрямовану на покриття витрат.
5. Функція корисності працівника $U = C^{0.5}L^{0.5}$, де C – кількість споживчих благ; L – вільний час. Номінальна ставка денної заробітної плати – 20 грн. од. Інший дохід працівника становить 80 грн. од.

Рівень цін на споживчі блага дорівнює 2. Визначте денний обсяг пропозиції праці цим індивідом.

Література [1; 5; 9; 12; 13; 15; 17; 21]

Тема 13. Пропозиція капіталу і землі

Ключові терміни: *капітал, фізичний капітал, грошовий капітал, інвестування, валове інвестування, чисте інвестування, ставка відсотка на капітал, норма відсотка, дисконтована вартість, ставка дисконта, майбутня цінність, ринок землі, рента, абсолютна рента, диференціальна рента, гранична дохідність землі, якість землі.*

Тестові завдання

1. Пропозиція землі така:

- 1) абсолютно еластична;
- 2) характеризується одиничною еластичністю;
- 3) абсолютно нееластична;
- 4) еластична.

2. Земельна рента за інших рівних умов підвищуватиметься, якщо:

- 1) знижується ціна землі;
- 2) підвищується попит на землю;
- 3) знижується попит на землю;
- 4) підвищується пропозиція землі.

3. Рівноважна процентна ставка вирівнює:

- 1) номінальну і реальну процентні ставки;
- 2) обсяги попиту і пропозиції позичкових коштів;
- 3) споживання і заощадження;
- 4) усі вказані величини.

4. Підвищення процентної ставки зумовлює таке:

- 1) підвищення попиту на позичкові кошти;
- 2) підвищення пропозиції позичкових коштів;
- 3) зниження пропозиції позичкових коштів;
- 4) збільшення обсягу пропозиції позичкових коштів.

5. При прийнятті рішення про інвестиції фірми враховують:

- 1) номінальну процентну ставку;
- 2) реальну процентну ставку;
- 3) реальну процентну ставку за мінусом номінальної;
- 4) інші фактори.

Розрахункові завдання

1. Фірма, яка надає автомобілі на прокат, планує купити новий автомобіль за ціною 10 тис. дол. Річне право оренди авто становить 2400 дол. Після чотирьох років експлуатації ціна авто на ринку становитиме 5 тис. дол. Усі платежі здійснюються в останній день року. Річна ставка відсотка — 20%. Чи варто фірмі купувати автомобіль?
2. Фірма виробляє продукцію, використовуючи два ресурси. Фірма працює в умовах ринку досконалої конкуренції. Ціна товару становить 5 грн. Скільки одиниць ресурсів кожного виду доцільно використати для виробництва 127 одиниць продукції, якщо ціна ресурсів становить відповідно $P_1 = 15$ грн, $P_2 = 10$ грн. Чи максимізуватиме цей обсяг прибуток фірми?

Кількість ресурсу, од.																			
Граничний продукт від використання першого ресурсу MP_1																			
Граничний продукт від використання другого ресурсу MP_2																			

Література [1; 5; 9; 12; 13; 15; 17; 21]

Тема 14. Часткова рівновага

Ключові терміни: *ринкова рівновага, рівноважна ціна, рівноважний обсяг, надлишок, дефіцит, надлишок виробника, надлишок споживача, суспільний надлишок, стійка рівновага, нестійка рівновага, асимптотично стійка рівновага, павутиноподібна модель, вибухові коливання ціни, спадні коливання ціни, рівномірні коливання ціни.*

Тестові завдання

1. Якщо на ринку існує надлишковий попит на товар, то причина полягає в такому:
 - 1) ціна на товар перевищує рівноважну;
 - 2) ціна на товар нижча від рівноважної;
 - 3) товар високоякісний;
 - 4) обсяг пропозиції перевищує обсяг попиту.

2. Введення потоварного податку, який сплачується продавцем, спричинює таке:

- 1) збільшення рівноважного обсягу ринку;
- 2) збільшення рівноважного обсягу пропозиції;
- 3) зменшення рівноважного обсягу ринку;
- 4) збільшення обсягу попиту.

3. Коли межа цін встановлюється нижчою від рівноважної ціни виникає:

- 1) надлишок товару;
- 2) дефіцит;
- 3) зміна обсягу пропозиції;
- 4) зміна пропозиції.

Розрахункові завдання

1. Функція попиту населення на товар $Q_D = 200 - P$, де Q_D – річний обсяг попиту, млн шт.; P – ціна товару, гр. од. Функція пропозиції $Q_S = -10 + 0,5P$, де Q_S – річний обсяг пропозиції, млн шт.
 - а. Визначте рівноважні ціну і обсяг продажу.
 - б. Якщо ціна товару знизиться на 1 гр. од., то що спостерігатиметься на ринку: надлишок чи дефіцит?
 - в. Припустимо, що на цей товар вводиться акцизний збір у розмірі 30% ціни товару. Розрахуйте рівноважні ціну та обсяг продажу, а також загальну суму податкових надходжень до бюджету.
 - г. Припустимо, що товар дотується з бюджету в розмірі 20% ціни товару. Розрахуйте надлишки споживача до і після введення дотації і витрати з бюджету на введення дотації.
2. Ситуація на ринку така, що за ціною 10 гр. од. споживачі готові купити 40 шт. товару X, а продавці можуть продати 10 шт. цього товару; за ціною 20 гр. од. – відповідно 30 і 20 шт.; за ціною 30 гр. од. – відповідно 20 і 30 шт., за ціною 40 гр. од. – відповідно 10 і 40 шт.
 - а. Визначте функції попиту і пропозиції від ціни.
 - б. Розрахуйте рівноважні ціну і обсяг продажу.
 - в. Якщо рішенням місцевих органів влади буде встановлено граничну ціну 20 гр. од., що спостерігатиметься на ринку? Якщо адміністративно ціну буде вставлено на рівні 35 гр. од., що спостерігатиметься на ринку?

3. Виведіть константи для лінійно заданих кривих попиту (Q_D) та пропозиції (Q_S), які б узгоджувались з даними наведеної таблиці. Розрахуйте рівноважні ціну та обсяг товару.

P	Q_D	Q_S
10	1000	100
20	800	500
30	600	900
40	400	1300

Тема 15. Загальна ринкова рівновага та добробут

Ключові терміни: часткова рівновага, загальна рівновага, теорема Коуза, крива Лаффера, ящик Еджуорта, функції суспільного добробуту, функція суспільної корисності Бентама, парадокс Кондорсе, Парето-ефективний розподіл ресурсів.

Тестові завдання

1. Відмінність аналізу рівноваги на окремому ринку від аналізу загальної рівноваги полягає у такому:

- 1) здійснюється тільки в короткостроковий період;
- 2) застосовується при дослідженні ефективності;
- 3) передбачає, що зміни в цінах на одному ринку не зумовлюють значних змін на інших ринках;
- 4) враховує взаємозв'язки цін на всі товари.

2. Усі умови Парето-оптимальності дотримуються лише за умов:

- 1) регульованої монополії;
- 2) досконалої конкуренції;
- 3) монополістичної конкуренції;
- 4) монополії.

3. Економіка перебуває в Парето-оптимальному стані, в такому разі:

- 1) коли використовуються сучасні технології;
- 2) коли граничний дохід дорівнює граничним витратам;
- 3) коли досягнутий рівень розподілу доходів, який задовольняє всіх членів суспільства;
- 4) коли ніхто на може поліпшити свого становища, не погіршуючи становища іншого.

4. При загальній рівновазі в умовах досконалої конкуренції:

- 1) для кожного споживача гранична корисність кожного спожитого блага дорівнює ціні цього блага;
- 2) граничний продукт кожного ресурсу дорівнює ціні цього ресурсу;
- 3) для кожного споживача граничні корисності всіх споживаних благ пропорційні граничним витратам виробництва цих благ;
- 4) відношення сукупних витрат виробництва продукту до його ціни дорівнює граничній корисності продукту.

5. Практичне значення другої теореми економіки добробуту полягає в такому:

- 1) вона вимагає введення неспотворюючих податків на домогосподарства;
- 2) вона орієнтує політиків на зниження соціальної нерівності за рахунок перерозподілу;
- 3) вона засвідчує перевагу перерозподілу через прямі грошові трансферти, а не через субсидування низьких цін;
- 4) вона орієнтує політиків на відмову від політики перерозподілу через неможливість неспотворюючого перерозподілу.

6. Загальна теорема другого найкращого полягає в такому:

- 1) якщо в систему загальної рівноваги введено обмеження, що перешкоджає досягненню якоїсь умови Парето, то інші умови Парето, хоча й залишаються досяжними, однак зазвичай не бажані;
- 2) якщо в систему загальної рівноваги введено обмеження, що перешкоджає досягненню якоїсь умови Парето, то інші умови Парето вже недосяжні, хоча зазвичай бажані;
- 3) якщо в систему загальної рівноваги введено обмеження, яке перешкоджає досягненню якоїсь умови Парето, то інші умови Парето досяжні зазвичай тоді, коли бажані;
- 4) якщо в систему загальної рівноваги введено обмеження, яке перешкоджає досягненню якоїсь умови Парето, то інші умови Парето все ще залишаються бажаними, хоча зазвичай досяжні.

7. Ефективному стану економіки перешкоджає:

- 1) недосконала конкуренція;
- 2) спотворююча система оподаткування;
- 3) людські багаторічні звички користуватися певними благами безкоштовно;
- 4) усе перелічене.

8. Досягнення Парето-ефективної структури виробництва припускає, що Парето-ефективність у виробництві поєднується:

- 1) з ринковою владою фірм на ринку товарів і послуг;
- 2) з ціновою дискримінацією на ринку ресурсів;
- 3) з рівністю граничних витрат у виробництві благ X і Y (для випадку двох благ);
- 4) з Парето-ефективністю в обміні.

Література [1; 4; 6; 9; 12; 13; 16; 17; 20]

Тема 16. Відмови ринку та суспільні блага

Ключові терміни: асиметрична інформація, інтерналізація зовнішнього ефекту, коригуючий податок, негативні зовнішні ефекти, позитивні зовнішні ефекти, приватне благо, суспільне благо, принцип винятковості, теорема Коуза, крива Лаффера.

Тестові завдання

1. Податок на додану вартість належить до таких податків:

- 1) прогресивних;
- 2) непрямих;
- 3) на доходи компаній;
- 4) на майно.

2. Функції податків полягають у такому:

- 1) зменшенні обсягу засобів, що перебувають у розпорядженні компаній і домашніх господарств;
- 2) збільшенні обсягу засобів, якими розпоряджається держава;
- 3) збільшенні обсягу засобів, які спрямовуються на фінансування державних витрат;
- 4) досягненні всіх перелічених цілей.

3. Крива ринкового попиту на суспільне благо:

- 1) тотожна кривій попиту на приватне благо;
- 2) визначається шляхом додавання по горизонталі всіх кривих індивідуального попиту;
- 3) показує сукупну вартість, яку всі індивідууми платять за кожен одиницю товару;
- 4) показує загальну кількість товару, яка виробляється приватним сектором при кожному рівні ціни.

4. Неконкурентність і невиключеність є характеристиками:

- 1) нормальних товарів;
- 2) суспільних благ;

- 3) дефіцитних товарів;
- 4) факторів виробництва.

5. Суспільні блага відрізняються від приватних тим, що вони:

- 1) подільні;
- 2) перебувають в індивідуальному користуванні;
- 3) неподільні й не перебувають в індивідуальному користуванні;
- 4) поділені й не перебувають у суспільному користуванні.

6. Негативні зовнішні ефекти призводять до того, що товар виробляється:

- 1) у недостатній кількості й на нього встановлюються необґрунтовано високі ціни;
- 2) у надмірній кількості й на нього встановлюються необґрунтовано високі ціни;
- 3) у надмірній кількості й на нього встановлюються надто низькі ціни;
- 4) у недостатній кількості й на нього встановлюються надто низькі ціни.

Література [1; 4; 6; 9; 12; 13; 16; 17; 20]

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Предмет мікроекономіки.
2. Методологія мікроекономіки.
3. Основи моделювання мікроекономічних процесів.
4. Функція ринкового попиту та її детермінанти.
5. Функція ринкової пропозиції та її детермінанти.
6. Взаємодія попиту та пропозиції на ринку.
7. Ринкова рівновага: види, умови існування та стабільності.
8. Механізм встановлення ринкової рівноваги.
9. Павутиноподібна модель встановлення рівноваги на ринку.
10. Вплив держави на рівновагу на ринку.
11. Аналіз прямої еластичності попиту. Еластичність і загальний дохід.
12. Еластичність попиту за доходом. Фактори впливу на еластичність.
13. Перехресна еластичність попиту та фактори впливу на еластичність попиту.
14. Еластичність пропозиції.

15. Кардиналістська концепція корисності. Правило максимізації корисності.
16. Ординалістська концепція корисності. Порядок вподобань.
17. Бюджетне обмеження та фактори впливу на нього.
18. Криві байдужості, їх властивості та види.
19. Оптимальний план споживання.
20. Вплив зміни доходу на споживання. Криві Енгеля.
21. Вплив зміни ціни на споживання. Криві попиту та їх види.
22. Ефекти доходу та заміни при зміні цін (за Слуцьким).
23. Ефекти доходу та заміни при зміні цін (за Хіксом).
24. Технічно ефективний план виробництва та виробнича функція. Типи виробничих функцій.
25. Виробнича функція при зміні обсягу одного фактора виробництва.
26. Виробнича функція при зміні обсягів двох факторів виробництва. Типи ізоквант.
27. Віддача від масштабу виробництва.
28. Оптимальний план виробництва при технології з ресурсами-замінниками.
29. Стадії виробництва в коротко- та довгостроковому періодах.
30. Витрати виробництва: економічна сутність і показники. Функція витрат.
31. Функції загальних витрат виробництва в коротко- та довгостроковому періодах.
32. Витрати виробництва в короткостроковому періоді.
33. Витрати виробництва в довгостроковому періоді.
34. Вибір оптимального розміру підприємств.
35. Умови рівноваги конкурентної фірми в короткостроковому періоді.
36. Індивідуальна та ринкова короткострокові пропозиції на ринку досконалої конкуренції.
37. Довгострокова рівновага фірми на конкурентному ринку. Пропозиція в довгостроковому періоді.
38. Умови максимізації прибутку та визначення оптимального обсягу виробництва в умовах чистої монополії.
39. Особливості пропозиції на ринку чистої монополії.
40. Монопольна влада, її показники та оцінка наслідків.
41. Цінова дискримінація.
42. Олігополія: характерні ознаки. Теорії олігополії.

43. Олігополія: моделі взаємної гри.
44. Олігополія: моделі послідовної гри.
45. Олігополія: картель і модель “дилема ув’язнених”.
46. Монополістична конкуренція: сутність, особливості, умови рівноваги фірми.
47. Визначення оптимального обсягу виробництва та цін за різних структур ринку.
48. Попит на фактори виробництва.
49. Рівновага домогосподарства з урахуванням вільного часу.
50. Пропозиція праці та фактори впливу на неї.
51. Пропозиція капіталу.
52. Необхідність, сутність та основні моделі загальної рівноваги.
53. Умови оптимальності в обміні.
54. Оптимум Парето у сфері виробництва.
55. Оптимальна структура економіки.
56. Теорія суспільного добробуту та особливості нових теорій.
57. Вибір в умовах невизначеності.
58. Проблема зовнішніх ефектів та їх регулювання.
59. Виробництво суспільних благ.
60. Теорія суспільного вибору.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Основна

1. *Мікроекономіка* та макроекономіка / С. Будаговська та ін. — К.: Основи, 1998. — 518 с.
2. *Гальперин В. М., Игнатьев С. М., Моргунов В. И.* Микроэкономика. — СПб., 1998.
3. *Гребенников П. И. Леусский А. И., Тарасович Л. С.* Микроэкономика: Учебник. — 2-е изд. — СПб., 1998. — 448 с.
4. *Мікроекономіка*: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Н. О. Гончарові, А. І. Ігнатюк, Н. А. Малиш та ін. — К.: МАУП, 2005. — 304 с.

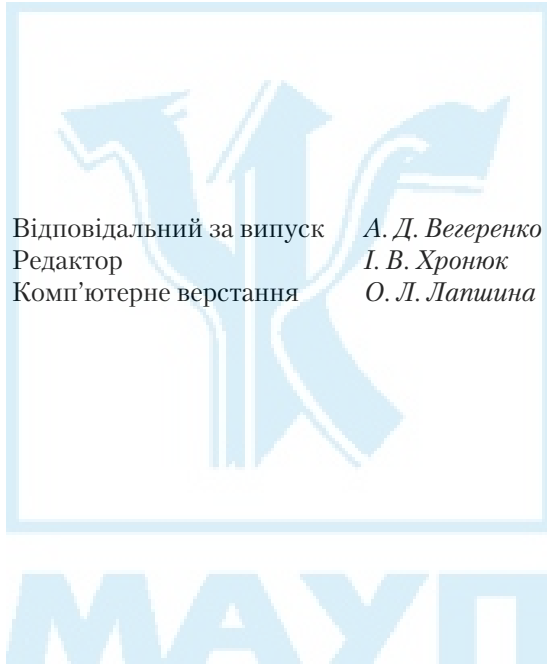
Додаткова

5. *Мікроекономіка*: Опорний конспект лекцій / В. Базилевич, В. Лук'янов, Н. Писаренко, Н. Квіцинська. — К.: Четверта хвиля, 1997. — 248 с.

6. *Долан Э. Дж., Линдсей Д.* Микроэкономика / Пер. с англ. В. Лукашевича и др.; Под общ. ред. Б. Лисовика, В. Лукашевича. — СПб.: Экон. шк., 1994. — 448 с.
7. *Задоа О.* Микроэкономика. — Дніпропетровськ, 2001.
8. *Ивашковский С.* Микроэкономика: Учебник. — М.: Дело, 1998. — 416 с.
9. *Ивашковский С.* Экономика: микро- и макроанализ. — М.: Дело, 1999. — 360 с.
10. *Ивченко Б.* Информационная микроэкономика: В 2 ч. — СПб.: Нордмедиздат, 1998. — 300 с.
11. *Кириленко В.* Микроэкономика: Навч. посіб. — К.: Таксон, 1998 — 334 с.
12. *Макконнелл К. Р., Брю С. Л.* Аналітична економія. Принципи, проблеми і політика. Ч. 12. Микроэкономика: Пер. з англ. — 13-те вид. / Наук. ред. пер. Т. Панчишина. — Л.: Просвіта, 1999. — 650 с.
13. *Макконнелл К. Р., Брю С. Л.* Экономикс: принципы, проблемы и политика: В 2 т.: Пер. с англ. — 2-е изд. — М.: Республика, 1992. — Т. 1. — 400 с.; Т. 2. — 400 с.
14. *Микроэкономика* / Под ред. Е. Яковлевой. — 2-е изд. — М.: Поиск, 1998. — 368 с.
15. *Микроэкономика* в таблицах и графиках / Под ред. Прикина. — М.: ЮНИТИ, 1999. — 503 с.
16. *Нуреев Р.* Курс микроэкономики: Учебник для вузов. — М.: ИНФРА-М, 1998. — 572 с.
17. *Піндайк Р. С., Рубінфельд Д. Л.* Микроэкономика / Пер. з англ. А. Олійника, Р. Скільського. — К.: Основи, 1996. — 646 с.
18. *Самуельсон П. А., Нордхауз В. Д.* Микроэкономика: Пер. з англ. / За ред. С. Панчишина. — К.: Основи, 1998. — 676 с.
19. *Сю К. К.* Управленческая экономика. Пер. с англ. — М.: ИНФРА-М, 2000. — 672 с.
20. *Слухай С.* Довідник базових термінів та понять з мікроекономіки. — К.: Лібра, 1998. — 256 с.
21. *Фальцман В.* Основы микроэкономики. — М.: Теис, 1999. — 82 с.
22. *Хайман Д. Н.* Современная микроэкономика: анализ и применение: В 2 т.: Пер. с англ. — М.: Финансы и статистика, 1992. — Т. 1. — 384 с.; Т. 2. — 384 с.
23. *Ястремський О., Гриценко О.* Основы мікроекономіки. — К.: Знання, 1998. — 674 с.

ЗМІСТ

Пояснювальна записка	3
Завдання для контролю знань	4
Питання для самоконтролю	39
Список літератури.....	41

Зам. № ВКЦ-2875

Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)
03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП